

## ZPRÁVA ZE SEKCE č. 1

### ANALÝZA OBSAHU A ORGANIZACE SOUČASNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ, POŽADAVKY PEDAGOGICKÉ PRAXE NA PŘÍPRAVU UČITELŮ

(garant sekce Jaroslav Raudenský)

Předneseno bylo celkem deset sdělení, zaměřených především na tři stěžejní problémy:

1. Transformace učitelské přípravy.
2. Pedagogická praxe studentů učitelství.
3. Problematika přípravy učitelů pro výchovu a vzdělávání handicapovaných žáků.

V oblasti transformace učitelské přípravy se objevily tyto problémy:

- pragmatická orientace učitelů z praxe preferující především oblast didaktické vybavenosti a na dílčí praktické dovednosti a podceňující teoretickou průpravu (zejm. pak oblasti teorie výchovy a dějin pedagogiky);
- nevyjasněnost, co tvoří základ "učitelské profese" (jaká je standardní výbava učitele), což může vést k určité živelnosti v přípravě studentů a následně k určitým zklamáním studentů;
- neujasněnost, jak rozumět pojmu alternativnost (což se projevuje zejm. v tisku), a to často ovlivňuje negativně studenty - chápou alternativnost jako něco, co se dá lehce zvládnout.

V oblasti pedagogické praxe se ukazuje velká iniciativa na učitelských fakultách. Doporučujeme, aby docházelo k vzájemné informovanosti a byly tak využity cenné podněty a myšlenky.

V oblasti práce s potíženými dětmi se ukazuje potřeba posílit v přípravě učitelů přípravu ve speciální pedagogice pro všechny stupně škol.

ZPRÁVA ZE SEKCE č. 2  
VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ V ZAHRANIČÍ  
(garant sekce Věra Ježková)

V sekci odeznělo sedm referátů. Těžšíste problematiky tvořily otázky kvalitativní stránky učitelského povolání, a to jak v procesu přípravy učitelů, tak ve školní praxi.

Do této skupiny můžeme zařadit především příspěvek týkající se analýzy povolání učitele z hlediska požadavků společnosti kladených na školu ve Francii, komparativní studii o názorech českých, rakouských a dánských učitelů na základní hlediska hodnocení kvality jejich profesní činnosti, ústící v pokus o postižení společných prvků a rozdílů a příspěvek o formách a obsahu vzdělávání učitelů v Rakousku. O dílčích otázkách dané problematiky pojednávaly dva referáty, ukazující nezbytnost rychlého přizpůsobování se obsahu vzdělávání učitelů měnícím se politickým, společenským a ekonomickým podmínkám. První z nich byl věnován evropské dimenzi jako nové progresivní součásti kurikula škol většiny evropských zemí a jejímu zavádění do obsahu přípravy učitelů, druhý rozvíjení manažerských dovedností budoucích učitelů u nás a v zahraničí.

Širší pohled na téma sekce přinesly informace o připravované komparativní studii o historii, současném stavu a hlavních tendencích vzdělávání učitelů ve Švýcarsku, Slovinsku, Slovensku a v České republice a příspěvek o změnách forem i obsahu přípravy učitelů v Rusku a o konkrétních podmínkách, v nichž pracuje učitel v současném období politických a ekonomických změn.

Přednesené referáty přinesly řadu zajímavých informací a pozitivních podnětů. Vzhledem k tomu, že jejich hlavním tématem bylo vzdělávání učitelů v zahraničí, byly obsahově velice různorodé, a je proto obtížné dospět ke konkrétnějším závěrům. Společnou myšlenkou všech příspěvků bylo, že otázka vzdělávání učitelů zůstane vždy otevřená, neboť se neustále mění a vyvíjí společnost i politická situace a tyto změny se nutně odrážejí v požadavcích kladených na školu, na něž musí být učitelé připraveni pružně reagovat.

ZPRÁVA ZE SEKCE č. 3  
INOVACE V PŘÍPRAVĚ UČITELŮ  
(garant sekce Věra Cedrychová)

Ve 3. sekci bylo předneseno celkem 9 příspěvků, které zahrnovaly poměrně širokou škálu problematiky od změn v práci se žáky na ZŠ a SŠ přes náměty na nové modely v přípravě budoucích učitelů až po návrhy úprav výuky odborných předmětů a jejich návaznosti na pedagogické a psychologické disciplíny.

Z průběhu jednání vyplynuly tyto náměty:

1. Jak v oblasti práce učitele se žáky, tak v přípravě budoucích učitelů je žádoucí realizace činnostního přístupu.
2. V práci učitele se žáky lze doporučit respektování individuálního stylu učení, které by vyústilo v nastartování autoregulace učení žáka.
3. V přípravě budoucích učitelů se jeví jako důležitá motivační stránka uvádění do budoucí profese a vytvoření větší míry potřeby teoretických, zejména pedagogických a psychologických znalostí.
4. Ke zkvalitnění práce na vysokých školách je třeba věnovat větší pozornost didaktice vysokoškolské výuky.
5. Lze konstatovat, že u nás chybí seriózní výzkum, který by srovnával přednosti a nedostatky:
  - učitelů s pedagogickým vzděláním,
  - učitelů s odborným vzděláním a pedagogickým minimem,
  - neučitelů.

ZPRÁVA ZE SEKCE č. 4  
POČÍTAČOVÉ PROGRAMY V PŘÍPRAVĚ UČITELŮ.  
(garant sekce Otakar Fleischmann)

Práce v sekci č. 4 probíhala ve dvou hlavních blocích.

V *dopoledním bloku* vystoupili:

Dr. Alena Hašková, CSc. z VŠP Nitra

Dr. Alena Škaloudová z PF UK Praha

Dr. Josef Halbych z PŘF UK Praha

V *odpoledním bloku* vystoupil:

Dr. Jan Slavík z PF Praha.

Dr. Hašková informovala o využití videosimulace v přípravě studentů s cílem vytvářet a formovat schopnosti studentů průběžně se orientovat v pedagogických situacích a adekvátně na ně reagovat.

Dr. Škaloudová seznámila účastníky sekce s možnostmi využití a šíření programů v rámci projektu Comenius.

Dr. Halbych se zaměřil zejména na problematiku využití počítačových technologií ve výchovně vzdělávacím procesu.

Dr. Slavík předvedl účastníkům sekce počítačový program DITA, který mimo jiné umožňuje rozvíjet profesní kompetenci učitele se zřetelem k sebereflexi.

Jednotlivé příspěvky ukazovaly na vhodnost, přímo nutnost uplatnění médií a počítačové techniky v procesu přípravy učitelů i jejich pozdější praxi na jednotlivých typech škol. Je možné doporučit rozvoj zmíněných programů a projektů. Přínosem by jistě byla lepší vzájemná informovanost a případná kooperace.

## ZPRÁVA ZE SEKCE č. 5

### DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ A PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ.

#### ZMĚNY ROLÍ UČITELE V SOUČASNÝCH SPOLEČENSKÝCH PODMÍNKÁCH. UČITEL JAKO VÝZKUMNÍK.

(garant sekce Dobromila Trpišiovská)

Do jednání sekce bylo původně zapsáno deset příspěvků, ale řada přihlášených se ještě těsně před zahájením konference omluvila, takže počet zúčastněných byl poloviční.

Přítomní měli možnost slyšet první den zajímavé vystoupení doc. Havlíka, CSc. z PF UK Praha "K prestiži učitelského povolání", doc. Šturmy z VŠP v Hradci Králové "Učitel jako výzkumník a experimentátor" a dr. Voženíla ze ZŠ v Praze "Role ředitele v současných podmínkách". Ve druhém dni zazněl příspěvek dr. Horáka, CSc. z PF VŠST v Liberci "Transformace absolventů VŠ technického typu na učitelskou profesi" a bohatě diskutovaná informace o výzkumu dr. Hříbkové, CSc. z PF UK Praha "Sonda do postojů učitelů k edukaci nadaných dětí".

Vzhledem k rozmanitosti obsahů jednotlivých vystoupení nedospěla sekce k obecně formulovanému závěru či doporučení.

Příspěvky ze sekce publikované ve sborníku nebyly vybírány jen podle obsahu či kvality; záleželo hlavně na ochotě autora poskytnout text v žádaném tvaru. Proto některé zajímavé zprávy ve sborníku budou chybět.

## 1. VÝZNAMNOST VÝZKUMU ZABÝJÍCÍHO NA UČITELE

Výzkum, jenž má být v učitelství v nejbližším smyslu se zabývá v zahraničí se značnou intenzitou. Zde jsou dva doklady:

(1) V zahraničské odborné a speciálně vědecké literatuře publikují významné práce zaměřené na učitele. Z nich jsou napříklami:

Teaching and Teacher Education. An International Journal of Research and Studies (Penguin Press, v r. 1994 vychází 10. ročník). Publikuje empirické i teoretické práce o učitelích, výuce a její efektivitě, roli profesní dráze a přípravě učitelů, a to včetně existujících úloh a stupňů škol. Předmětů je

European Journal of Teacher Education (Carfax, v r. 1994 vychází 17. ročník). Je to Journal of the Association for Teacher Education in Europe, publikuje práce též s komparativním zaměřením. Např. v r. 1993 (roč. 16) byla přikládána mezinárodní diskuse o Educational Research and Teacher Education in Europe (Pedagogický výzkum a vzdělávání učitelů v Evropě).

Existence specialních časopisů přibližují tyto informace. Zde je

## ZPRÁVA ZE SEKCE č. 6

### OSOBNOST UČITELE

(garant sekce Věra Semerádová)

V sekci bylo předneseno 9 sdělení, která je možno tematicky rozdělit do tří skupin.

První skupina referátů se zabývala učiteli v praxi, ať už se jednalo o učitele jako objekt výzkumu, či učitele v roli výzkumníka, nebo o problém pedagogické komunikace.

Druhá skupina referátů se týkala studentů učitelství a hovořilo se v nich o výchovatelské dimenzi učitelského povolání a také o osobnostním a sociálním vývoji posluchačů. Do této skupiny patří i sdělení sledující přístup studentů k problémům autority učitele a k otázce prestiže učitelského povolání.

Třetí skupina referátů se soustředila na roli učitele z perspektivy žáka, dokumentovala, jak školáci vnímají jednotlivé činnosti učitele, zjišťovala znaky, podle kterých děti rozlišují dobrého a špatného pedagoga.

Ve všech přednesených sděleních lze sledovat dva základní trendy.

A: Objevil se posun od zkoumání osobnostních vlastností učitele a sledování jejich vztahu k efektivnosti práce vyučujícího k sledování aktivit, činností učitele a jejich vztahu k výsledkům pedagogova působení.

B: Opakovaně se vynořovala nutnost spolupráce výzkumníků//teoretiků s učiteli a se studenty, opětovně se naráželo na problém nedostatečné informovanosti učitelské veřejnosti o výsledcích pedagogického výzkumu.